

Llibre "Finestra Santos". J.M. García Ferrer / Martí Rom
Cine Club Associació Enginyers (desembre 1982)
Pàg. 31 a 33

ENTREVISTA AMB JOAN BROSSA

- Intentem d'establir el lligam existent entre la pràctica cultural d'en Carles Santos (música i cinema) i la seva obra poètica i teatral.

- Vaig conèixer Carles Santos per mitjà de Mestres Quadreny. Treballàvem en una peça de teatre musical i en Santos havia de ser el pianista. Era la "SUITE BUFA"; es va estrenar a Burdeus el 1966, al Festival SIGMA. Aquesta obra ja tenia un aire "Fregolià", de transformacions de personatges, que en Santos ha anat utilitzant després en les seves propostes musicals. Recordo que hi ha un film ("LA RE MI LA"), on ell mateix es transforma en diversos personatges, l'arrel del qual s'ha de buscar en el poema "ELDORADO (Paris-Concert)" del meu llibre "FRÈGOLI I EL SEU TEATRE". Santos va participar de seguit en el meu interès per Frègoli. El xicot té bones nas.

Però la peça on s'inicia una relació més estreta amb nosaltres va ser "CONCERT IRREGULAR". Diversos conflictes personals van fer reconsiderar el plantejament de "SUITE BUFA". Vaig reduir els personatges; vaig suprimir la ballarina i vaig deixar només el pianista, la cantant i el piano, que igualment era un personatge. També vaig proposar al meu amic que escrivís la música. Aquesta va ser la seva primera obra. Amb l'experiència de "SUITE BUFA", li vaig fer el personatge a mida. I d'aquí arrenca que teatralment en Santos sigui una mica fill del "CONCERT IRREGULAR". Fins i tot en les seves darreres obres ("BEETHOVEN, SI TANCÓ LA TAPA QUE PASSA?") fa servir elements que procedeixen d'aquell temps. Uns "gags" que ell ha anat desenvolupant. Per exemple: aquell en que una partitura molt simple és interpretada d'una manera molt complexa i a l'inrevés, la partitura complexa esdevé simple; o també la idea de "llegir" les notes musicals, o ficar la noia en el piano. A la "SUITE BUFA", per exemple, la cantant es posava de quatre grapes sota el piano mentre sentien els lladrucs d'un gos. Una proposta ben "bufa", com poden veure... També al "CONCERT IRREGULAR" ell es ficava al piano.

El "CONCERT IRREGULAR" va ser una obra maleïda. Es va estrenar a St. Paul de Vence, a la Fundació Maeght, dins els actes del 75 aniversari de Joan Miró; degut a unes al·lusions a la guerra del Vietnam l'ambaixador dels USA se'n va anar del teatre, cosa que provocà incidents. L'endemà els diaris van silenciar l'obra i a les fotografies de la vetllada no hi figurava per res. Eren ordres del propi Maeght. Després es va presentar al Romea. I aquí va ser la segona part. Acabava de succeir el Maig del 68 i els joves estaven remoguts; d'altra banda, el públic "musical" rebutjava l'obra. No van faltar els entusiastes. En resum: va ser un esdeveniment sorollós dins la nostra pobre vida cultural. Fins i tot alguns compositors, entre els quals

hi havia Mestres Quadreny, van fer una carta als mitjans d'informació protestant que "allò" no era música. Tot ple gat molt desagradable. Posteriorment en Santos va representar l'obra a Nova York amb força èxit.

L'experiència, però, va ser interessant, perquè la nostra obra es va avançar al temps. Potser ara seria un bon moment per retrobar-la. L'altre dia en parlavem amb Pere Portabella (era ell el que la va dirigir) i estavem d'acord que ens plauria de fer una proposta actual de "CONCERT IRREGULAR".

- Repasant la teva obra, hem trobat que amb en Mestres Quadreny, l'any 1964, vas fer "CONVERSA". Creiem que posseïa alguns elements que després Santos treballarà en els seus espectacles.

- Potser sí. En els assaigs d'una obra per a orquestra de Mestres Quadreny, vaig observar la conversa dels músics i això em va fer pensar que aquest fet es podia utilitzar, podia crear un "clima" inèdit si jo operava una metamorfosi d'aquell llenguatge. I així va ser. La primera part de "CONVERSA" era fonamentalment musical; a la segona, els músics enraonaven mentre tocaven. El problema era que, com havien de dur les rèpliques amb naturalitat, no se'ls entenien gaire. Potser en un enregistrament s'hauria aconseguit. Però el cas és que no s'ha arribat a fer. El que puc assegurar és que l'obra no perd actualitat. Vull dir que "funciona". Es va estrenar el 1964.

- Després del "CONCERT IRREGULAR", vau fer noves col·laboracions?

- Tinc dues obres inèdites "RECITAL DE FLAUTA" i "RECITALIA" pensades per a Carles Santos. La cantant hi resta suprimida. A la segona, dues "starlettes" acompanyen el pianista. L'última obra que he fet per a ell va ser escrita i estrenada el 1977; es titulava "MOLESTIA". També recordo una peça per a televisió ("EL PIANISTA I LA PROFESSORA"); la noia, nord americana, era la flautista del "Grup Instrumental Català", que dirigia en Santos; es deia Barbara Held.

Darrerament, aquest any, Santos ha participat en una acció-espectacle que vam idear amb en Xavier Olivé i es va realitzar als jardins de la Fundació Miró: "SOPAR ITINERANT".

- Com s'inicia la vostra col·laboració en la vessant cinematogràfica.

- En Santos es va iniciar al cinema en aquelles sessions de clàssics que feiem a casa en Tàpies. Després vam treballar conjuntament en les tres primeres pel·lícules de Portabella. Es tractava de posar una imatge a la música i no pas una música a la imatge. (L'espai que depèn dels temps). Entenien la banda sonora com un tot; la música només n'era un element. Santos començava a fer aquesta música minimal que després ha prodigat. Wagner ha estat el gran inspirador de la música de fons, gestual, tipus Hollywood. Però hem arribat a un punt de saturació. Ara resulta fàcil.

Cada cosa al seu lloc. I que consti que Wagner m'agrada molt. És un cineasta genial de l'orella; tal com Eisenstein és un músic genial de la vista.

A part dels films de Portabella també vam col.laborar en una pel.lícula sobre Tàpies produïda per la Maeght.

La meua idea era fugir del documental on surt inevitablement "l'artista" que pinta o presenta les seves obres. Jo volia fer en cinema un equivalent material de l'obra de Tàpies. La idea, però, no va agradar als francesos, que volien un "documental d'art" típic.

Finalment la meua participació va quedar reduïda a un parell d'inserts.

- És significatiu que Maeght acceptés la música "provocadora" d'en Santos i en canvi les teves propostes van ésser rebutjades.

- Això ens porta a constatar la significació diferent que tenen la música i les imatges. El temps depèn de l'espai. La música és el complement.

- Creus que aquesta vostra col.laboració cinematogràfica ha tingut alguna influència concreta en les propostes posteriors d'en Santos.

- No en dubto. Per exemple, a l'espectacle "BEETHOVEN, SI TANCO..." de la Plaça del Rei, aquell film curt que es va projectar entre dues accions (Beethoven-Serena Vergano caminant per una platja fins que es perd en el mar), és un descendent directe d'una seqüència de "NOCTURN 29" en que Marius Cabré fa la mateixa acció.

L'acolliment que va tenir aquest espectacle fa pensar que en Santos ha aconseguit de reunir una gent que el segueix. Perque només ell pot executar les seves obres. L'art que practica és personal i intransferible. Comença i acaba amb ell. I quan té col.laboradors són el reflex d'ell mateix.

Com s'ha transformat aquell públic que l'any 1968 xiulava el "CONCERT IRREGULAR" ! . Ahir el públic no acceptava cap innovació. Avui accepta sense piular tota mena d'experiments. Els extrems es toquen. El resultat em sembla alarmant en tots dos casos. Dues cares de la ignorància.

J.M. GARCIA FERRER
MARTI ROM